

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА

КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан факультету
педагогіки та психології
акад. Бондар В.І. _____
Схвалено Радою факультету
педагогіки та психології
Протокол № 1
“31” серпня 2017 року

РОБОЧА ПРОГРАМА

варіативної навчальної дисципліни

Сучасна українська мова та культура мовлення

(назва навчальної дисципліни)

освітнього рівня

бакалавр

(бакалавр / магістр)

галузь знань

05 «Соціальні та поведінкові науки»

(шифр і назва галузі знань)

спеціальність

053 «Психологія»

(шифр і назва спеціальності)

інститут, факультет, відділення

педагогіки і психології

(назва інституту, факультету, відділення)

Шифр за навчальним планом **ВВ2.1.10**

Робоча програма з **«Сучасної української мови та культури мовлення»** для студентів освітнього рівня **«бакалавр»** галузі знань **05 «Соціальні та поведінкові науки»**, спеціальності **053 «Психологія»**. – 15 с.

Робоча програма розроблена на підставі навчальної програми, затвердженої на засіданні Вченої ради від « 31 » серпня 2017 р., протокол № 1.

Розробники: доцент *Топіха В. А.*, кандидат філологічних наук.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри
української мови та методики навчання
факультету педагогіки і психології НПУ ім.М.П.Драгоманова

Протокол від “ 28 ” серпня 2017 року № 1

Завідувач кафедри _____ професор, к.філол.н. *Семеренко Г.В.*
(підпис) (прізвище та ініціали)

Опис дисципліни ВВ2.1.10

Шифр

Сучасна українська мова та культура мовлення

назва дисципліни

Загальні характеристики дисципліни	Навчальне навантаження з дисципліни		Методи навчання і форми контролю
Галузь знань (шифр, назва) 05 <u>Соціальні та поведінкові науки</u>	Кількість кредитів – <u>3 ЄКТС</u>		<i>Методи навчання</i> <u>Лекції, семінарські заняття</u>
Спеціальність (код, назва) 053 Психологія	Загальна кількість годин – <u>90</u>		
	<i>Денна</i>	<i>Заочна</i>	
Освітній рівень (бакалавр/магістр) Бакалавр	Лекції:		
	<i>14</i>	<i>4</i>	
Статус дисципліни (нормативна/вибіркова) вибіркова	Семінарські заняття:		
	<i>20</i>	<i>6</i>	
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом 2 (2017)	Лабораторні заняття:		
	<i>-</i>	<i>-</i>	
Семестр III сем.	Індивідуальна робота:		<i>Форми поточного контролю</i> <u>Модульні, підсумкова контрольні роботи</u>
	<i>-</i>	<i>-</i>	
Тижневе навантаження (год.) - аудиторне: <u>34 година</u> - самостійна робота <u>56 годин</u>	<i>56</i>	<i>80</i>	<i>Форма підсумкового контролю</i> <u>Залік (звичайний) у III сем.</u>
	Співвідношення аудиторних годин і годин СРС:		
Мова навчання – <u>українська</u>	<i>1 / 1,6</i>	<i>1 / 8</i>	
Передумови навчання – <u>шкільний курс української мови</u>			

Мета і завдання навчальної дисципліни – формування в студентів мовленнєвої майстерності, комунікативної компетентності, усвідомлення ними системності української мови, розкриття особливості її функціонування як державної та як засобу спілкування та пізнання. Завдання: забезпечити студентів – майбутніх фахівців – володінням орфоепічними, орфографічними, лексичними, словотвірними, граматичними, пунктуаційними та стилістичними нормами сучасної української літературної мови; сформувати навички комунікативно виправданого використання засобів мови у мовленні; поглиблення умінь працювати з науковою літературою.

Програма навчальної дисципліни: Вступ. Фонетика і фонологія, орфоепія української мови. Графіка і орфографія української мови. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія. Морфеміка і словотвір. Граматика, морфологія. Іменні частини мови. Дієслово. Прислівник. Службові частини мови. Вигук. Синтаксис.

Бібліографія: 1. Бевзенко С.П. та ін. сучасна українська мова. Синтаксис: Навч. посіб. / С.П. Бевзенко, Л.П. Литвин, Г.В. Семеренко. – К.: Вища школа, 2005. 2. Доленко М.Т., Дацюк І.І., Кващук А.Г. Сучасна українська мова. – К.: Вища школа, 1987. 3. Шкурятяна Н.Г., Шевчук С.В. Сучасна українська літературна мова. – К.: Вища шк., 2007. 4. Українська мова. Ч.1, Ч.2 / За ред.П.С.Дудика. – К. Вища школа, 1993.

Методичне забезпечення: студенти забезпечуються роздавальним матеріалом з проблемних питань курсів.

Реєстрація на навчальну дисципліну –

Зауваження: для вивчення навчальної дисципліни необхідне глибоке засвоєння відповідних знань зі шкільного курсу української мови.

Лектор: *Топіха Віра Андріївна*, доцент, кандидат філологічних наук.

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни “Сучасна українська мова та культура мовлення” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки студентів освітнього рівня «бакалавр» галузі знань **05 «Соціальні та поведінкові науки»** спеціальності **053 «Психологія»**.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є усна і писемна форми сучасної української літературної мови та культура мовлення.

Міжпредметні зв'язки: українська мова за професійним спрямуванням, українська література, психологія, педагогіка, математика, мистецтво.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Вступ. Фонетика і фонологія.
2. Орфоепія української мови. Графіка, орфографія.
3. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія.
4. Морфеміка і словотвір. Граматика (вступ). Морфологія (вступ). Іменні частини мови: іменник, прикметник, числівник, займенник. Прислівник.
5. Дієслово, службові частини мови. Вигук.
6. Синтаксис.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни “Сучасна українська мова та культура мовлення” є формування в студентів мовленнєвої майстерності, комунікативної компетентності, усвідомлення ними системності української мови, розкриття особливості її функціонування як державної та як засобу спілкування та пізнання.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни “Сучасна українська мова та культура мовлення” є:

- забезпечити студентів – майбутніх фахівців – володінням орфоепічними, орфографічними, лексичними, словотвірними, граматичними, пунктуаційними та стилістичними нормами сучасної української літературної мови;
- сформувати навички комунікативно виправданого використання засобів мови у мовленні;
- поглиблення умінь працювати з науковою літературою.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати :

- фонемний і звуковий склад української мови;
- класифікацію звуків;
- фонетичні явища у потоці мовлення;
- чергування звуків;
- правила наголошення слів;
- правила складоподілу;
- співвідношення між звуками і буквами;
- орфографічні правила;
- знати про слово як номінативну мовну одиницю, його значення;
- явища синонімії, омонімії, антонімії, паронімії;
- склад лексики сучасної української літературної мови з погляду походження та стилістичного вживання, активну й пасивну лексику;
- фразеологічні одиниці;
- морфемну будову слова, типи морфем;
- способи і засоби творення слів в українській мові;

- частини мови, принципи їх виділення, перехід слів із однієї частини мови в іншу;
- типи словосполучень;
- типи речень;

уміти:

- розрізняти мовні норми різних рівнів;
- диференціювати мовні стилі;
- визначати і характеризувати фонетичні явища української літературної мови;
- групувати слова за спільними фонетичними явищами;
- дотримуватися закономірностей чергування фонем та звуків у мовленні;
- визначати звуко-буквений склад слів, звуко-буквене співвідношення у словах;
- користуватися фонетичною транскрипцією;
- орфоепічно правильно вимовляти голосні й приголосні звуки та звукосполучення, правильно наголошувати слова;
- добирати ілюстративний матеріал до певних орфоепічних норм;
- володіти орфоепічними нормами у щоденному мовленні;
- ділити слова на склади, правильно переносити їх з рядка в рядок;
- грамотно писати, обґрунтовувати написання орфографічними, пунктуаційними правилами та правилами літературної вимови;
- пояснювати лексичне значення слів;
- групувати слова за семантичними відношеннями, за походженням, за стилістичним вживанням та активністю використання;
- будувати синонімічні ряди, антонімічні пари;
- диференціювати пряме й переносне значення слів;
- визначати фразеологізми, розкривати їх значення, доречно використовувати в мовленні;
- визначати морфемний склад слова;
- з'ясовувати значення морфем, типи морфем;
- визначати спосіб і засіб словотвору в словах;
- будувати словотвірні ланцюжки, словотвірні гнізда;
- виконувати словотвірний аналіз слів;
- визначати граматичні значення слів, різних частин мови (у співвідношенні з лексичним) і мовні засоби вираження їх;
- змінювати слова відповідно до належності їх до частин мови, дотримуватися морфологічних норм, забезпечуючи правильність як вияв культури мовлення;
- добирати певні граматичні форми, відповідно до мовної ситуації;
- визначати граматичні значення слів різних частин мови;
- представляти повні граматичні парадигми частин мови;
- правильно вживати відмінкові форми частин мови в тексті;
- визначати функцію службових слів у мовленні, мету вживання їх;
- визначати диференціальні ознаки службових слів кожної групи;
- виконувати повний морфологічний аналіз частин мови;
- виділяти словосполучення з тексту;
- визначати тип підрядного зв'язку у словосполученні;
- будувати зв'язні текст з опорними словосполученнями;
- визначати головні та другорядні члени речення, морфологічне вираження їх;
- складати прості двоскладні та односкладні речення (повні й неповні), слова-речення, стилістично правильно їх вживати;
- встановлювати засоби ускладнення простого речення, ставити розділові знаки при них;
- аналізувати та самостійно будувати складні дво- та багатокомпонентні речення;
- складати тексти різних типів;
- користуватися словниками, довідниками, науковою літературою та допоміжною, що забезпечує засвоєння відповідних знань з різних розділів мовознавства;

- фонетики;
- орфоєпії;
- графіки;
- орфографії;
- лексикології;
- граматики;
- стилістики.

1.4. Примірний тематичний план

№ п/п	Назва модулів і тем	Кількість годин							Самост.робота
		Всього	Аудиторні години						
			Всього ауд.	Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	Індивідуальні	
	Модуль I. Вступ. Фонетика і фонологія, орфоєпія української мови. Графіка і орфографія української мови.	34	18	4	10	-	-	4	16
1	Тема 1.1. Вступ.			1					1
2	Тема 1.2. Предмет і завдання фонетики української мови.			1					1
3	Тема 1.3. Фонетичні явища в українській літературній мові.			2	2				4
4	Тема 1.4. Фонологічна система української мови. Чергування – фонетичні, історичні, голосних і приголосних.				2				4
5	Тема 1.5. Орфоєпія української мови. Норми української літературної вимови.				2				2
6	Тема 1.6. Графіка.				2				2
7	Тема 1.7. Орфографія.				2				2
Вид контролю	Контроль на аудиторних заняттях								
	Контроль самостійної роботи							2	
	Модульна контрольна робота							2	
	Модуль II. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія. Морфеміка і словотвір. Граматика, морфологія. Іменні частини мови	66	42	16	12	-	-	14	24
8	Тема 2.1. Лексикологія.			4	2				4
9	Тема 2.2. Фразеологія.			2	2				2
10	Тема 2.3. Лексикографія.							4	2
11	Тема 2.4. Морфеміка і словотвір.			2	2				4
	Тема 2.5. Граматика, морфологія (вступ).			2				2	2
13	Тема 2.6. Іменник.			2	2			2	4
14	Тема 2.7. Прикметник.			2	2			2	2
15	Тема 2.8. Числівник.			1	1			2	2
16	Тема 2.9. Займенник.			1	1			2	2
	Модуль III. Дієслово. Прислівник. Службові частини мови. Вигук	30	16	4	6	-	-	6	14
17	Тема 3.1. Дієслово.			2	4				8
18	Тема 3.2. Прислівник.			1					

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

МОДУЛЬ I. Вступ. Фонетика і фонологія, орфоенія української мови.

Графіка і орфографія української мови.

Тема 1.1. Вступ.

Предмет і завдання курсу «Сучасна українська мова з практикумом». Короткі відомості про формування й розвиток української національної та української літературної мови. Статус української мови в Україні. Писемна й усна форми української літературної мови, стилеві різновиди кожної з них, діалектний склад.

Тема 1.2. Предмет і завдання фонетики української мови

Аспекти вивчення звуків мовлення. Класифікація голосних і приголосних. Фонетична транскрипція. Склад. Закономірності виділення складів в українській мові. Наголос.

Тема 1.3. Фонетичні явища в українській літературній мові

Зміни приголосних у потоці мовлення.

Асиміляція, дисиміляція, спрощення в групах приголосних.

Тема 1.4. Фонологічна система української мови. Чергування – фонетичні, історичні, голосних і приголосних.

Поняття про фонему.

Чергування голосних звуків та фонем. Найдавніші чергування голосних фонем. Чергування /o/, /e/ з нулем фонем. Чергування /o/, /e/ з /i/. Чергування /e/, /o/ після шиплячих та /й/. Чергування приголосних фонем.

Тема 1.5. Орфоенія української мови. Норми української літературної вимови

Норми української літературної вимови голосних і приголосних звуків, звукосполучень, вимови іншомовних слів. Причини відхилень від літературної вимови. Норми наголошення слів.

Тема 1.6. Графіка

Графіка сучасної української мови. Історія письма. Алфавіт. Співвідношення між звуками і буквами в українській літературній мові. Звуко-буквений аналіз слів.

Тема 1.7. Орфографія

Основні поняття орфографії: орфограма, орфографічне правило, орфографічні норми, принципи українського правопису. Орфографічний аналіз тексту.

МОДУЛЬ II. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія. Морфеміка і словотвір. Граматика, морфологія. Іменні частини мови.

Тема 2.1. Лексикологія

Слово як мовна одиниця. Лексичне значення слова. Слова однозначні й багатозначні. Пряме й переносне значення слів. Типи переносних значень. Омоніми, пароніми, синоніми, антоніми. Словниковий склад української мови за походженням. Активна і пасивна лексика. Стилiстичні шари лексики.

Тема 2.2. Фразеологія

Типи фразеологізмів. Джерела української фразеології.

Тема 2.3. Лексикографія

Типи словників.

Тема 2.4. Морфеміка і словотвір

Морфемна будова слова. Слова змінні й незмінні. Поняття про морфему. Типи морфем. Поняття про словотвір. Способи і засоби словотвору. Морфемний і словотвірний аналіз слова.

Тема 2.5. Граматика, морфологія (вступ)

Предмет граматики. Граматичне значення, граматична форма, граматична категорія. Частини мови, принципи їх виділення. Перехід слів з однієї частини мови в іншу.

Тема 2.6. Іменник

Значення іменника, морфологічні ознаки, синтаксична функція в реченні. Лексико-граматичні розряди іменників. Граматичні категорії іменника. Типи відмін іменників. Система відмінкових закінчень іменників. Невідмінювані іменники.

Тема 2.7. Прикметник

Значення прикметника, морфологічні ознаки, синтаксична функція. Розряди прикметників за значенням, ступені порівняння, відмінювання прикметників.

Тема 2.8. Числівник

Значення числівника, морфологічні ознаки, синтаксична функція. Розряди числівників за значенням, групи за будовою, відмінювання, правопис, наголошування.

Тема 2.9. Займенник

Значення займенника, розряди, співвіднесеність з іншими іменними частинами мови, відмінювання, правопис.

МОДУЛЬ III. Дієслово. Прислівник. Службові частини мови. Вигук.

Тема 3.1. Дієслово

Значення дієслова, граматичні ознаки, синтаксична функція. Система дієслівних форм. Категорія виду, творення видових пар. Перехідні/неперехідні дієслова, категорія способу, часу, особи (роду), числа. Дієвідмінювання. Дієприкметник, дієприслівник як форми дієслова.

Тема 3.2. Прислівник

Значення прислівника, граматичні ознаки, синтаксична функція, правопис.

Тема 3.3. Службові частини мови. Вигук. Звуконаслідувальні слова

Службові частини мови, їх відмінність від повнозначних (самостійних), основні особливості кожної з них. Прийменник, сполучник, їх синтаксичні функції. Частки, їх функції, правопис. Вигуки, звуконаслідувальні слова.

МОДУЛЬ IV. Синтаксис

Тема 4.1. Синтаксис як учення про зв'язне мовлення. Основні одиниці синтаксису. Словосполучення

Предмет синтаксису. Основні одиниці синтаксису: словосполучення, речення. Основні засоби вираження синтаксичних відношень.

Словосполучення як синтаксична одиниця. Синтаксичні відношення у словосполученні. Типи підрядного зв'язку слів у словосполученні. Класифікація словосполучень.

Тема 4.2. Речення як основна синтаксична одиниця. Структура простого речення. Просте двоскладне речення.

Речення як основна синтаксична одиниця. Типи речень. Просте двоскладне речення. Головні і другорядні члени речення, морфологічне вираження їх.

Тема 4.3. Просте односкладне речення. Типи односкладних речень.

Просте односкладне речення. Типи односкладних речень. Неповні речення. Слова-речення.

Тема 4.4. Просте ускладнене речення. Засоби ускладнення простого речення.

Просте ускладнене речення. Засоби ускладнення простого речення.

Тема 4.5. Складне речення. Типи складних речень. Класифікація складносурядних і складнопідрядних речень.

Складне речення. Класифікація складносурядних та складнопідрядних речень.

Тема 4.6. Безполучникові складні речення. Складні синтаксичні конструкції.

Безполучникові складні речення. Складні синтаксичні конструкції.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем		Кількість годин				
		денна форма				
		усього	у тому числі			
л	п		лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1						
Змістовий модуль I.						
<i>Загальна характеристика сучасної української літературної мови і професійного спрямування</i>						
Тема 1.1. Вступ.		3	1		-	2
Тема 1.2. Основи культури української мови.		9	1	2	-	4
Тема 1.3. Документи і їх класифікація.		6	2		-	4
Тема 1.4. Фонетика, орфоепія, орфографія.		12	2	2	-	6
Тема 1.5. Лексика і фразеологія професійного спрямування. Лексикографія, морфеміка і словотвір.		14		6	-	8
Види контролю	Контроль на аудиторних заняттях					
	Контроль самостійної роботи					
	Модульна робота 1.	4		2	-	
Тема 1.6. Морфологічні особливості мови професійного спілкування.		20	2	6	-	8
Види контролю	Контроль на аудиторних заняттях					
	Контроль самостійної роботи					
	Модульна робота 2.	4		2	-	
Разом за змістовим модулем 1		72	8	20	-	32
Змістовий модуль II.						
Культура зв'язного мовлення (писемне та усне спілкування)						
Тема 2.1. Синтаксичні особливості мови професійного спілкування.		16	2	4	-	6
Тема 2.2. Текст.		6	2	2	-	2
<i>Модульна робота 1.</i>						
Види контролю	Контроль на аудиторних заняттях					
	Контроль самостійної роботи					
	Модульна робота 1.	2				
Тема 2.3. Професійний науковий виклад теми, культура усного професійного спілкування. (Модульний контроль №2)		12		4	-	8
Разом за змістовим модулем 2		36	4	10	-	16
Усього годин:		108 (90)	12 (10)	30 (20)	-	48 (60)

1. Теми семінарських занять

(навчальним планом на денній формі навчання семінарські заняття не передбачені)

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Мова і мовлення. Характеристика стильових різновидів української мови. Засоби милозвучності. Заява. Автобіографія (відокремлені прикладки, тире між підметом і присудком, вживання великої літери). Технічні правила переносу.	2
2.	Основні поняття орфографії. Вживання/невживання знака м'якшення, апострофа. Характеристика (відокремлені означення, обставини). Резюме.	2
3.	Групи лексики за семантичними відношеннями між словами і культура мовлення. Загальнонаукова термінологія і термінологія обраного фаху. Листи. Адреса (уточнювальні члени речення).	2
4.	Лексика з погляду походження. Правопис слів іншомовного походження. Теле-, радіо- і телефонограма.	2
5.	Морфеміка і словотвір: способи і засоби творення термінів. Вимова і правопис префіксів, суфіксів (творення імен по батькові). Зміни приголосних при словотворенні. Довідка. Записки (пояснювальна, доповідна).	2
6.	Модульна робота 1.	2
7.	Морфологічні особливості мови за професійним спрямуванням. Іменник. Вибір граматичної форми роду і числа. Особливості відмінювання іменників чоловічого роду другої відміни. Форми кличного відмінка іменника усіх відмін. Правопис складних іменників. Протокол, витяг з протоколу.	2
8.	Вживання ступенів порівняння прикметників у професійному мовленні. Правопис складних прикметників. Правопис часток не , ні . Оголошення. Запрошення (правила оформлення звертань). Повідомлення про захід, анонс.	2
9.	Правопис прислівників і словосполучень, службових слів.	2
10.	Модульна робота 2.	2
	Усього у I с.:	20 (14)
1.	Просте ускладнене речення, пунктуація при засобах ускладнення. План, тези, конспект як засоби організації розумової діяльності.	2
2.	Пунктуація у складних реченнях різного типу. Способи передачі чужого мовлення. Цитування. План як документ. Звіт.	2
3.	Текст. Логічні частини тексту. Поділ тексту на абзаци. Відгук. Обліково-фінансові документи (доручення, розписка: запис цифрової інформації).	2
	Модульна робота 1.	
	Модульна робота 2. Професійний науковий виклад теми, культура усного професійного спілкування (захист підготовленого реферату)	4
	Усього у II с.:	10 (6)
	РАЗОМ практичних занять:	30 (20)

7. Теми лабораторних занять

(навчальним планом на денній формі навчання лабораторні заняття не передбачені)

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
I семестр		
1	Спільне і відмінне між усною і писемною формами мовлення.	2
2	Характеристика функціональних стилів.	2
3	Таблиця реквізитів документів. Вимоги до оформлення документів.	2
4	Автобіографія, підготовка цього документа.	2
5	Характеристика. Резюме.	2
6	Зіставлення написання і вимови слів з асиміляцією, спрощенням. Опанування правил літературної вимови голосних, приголосних і їх сполучень.	4
7	Вправи на дотримання акцентуаційних норм.	2
8	Робота з синонімами, паронімами. Телефонограма.	2
9	Класифікація листів. Реквізити листа та їх оформлення.	2
10	Робота з фаховими словниками: структура словникової статті; класифікація термінів-сполучень за моделями творення.	2
11	Визначення граматичного роду іншомовних невідмінюваних іменників, самостійне конструювання висловлень з іменниками на позначення професій; редагування.	2
12	Правопис відмінкових закінчень іменників чоловічого роду другої відміни.	2
13	Протокол: аналіз реквізитів та особливостей їх оформлення.	2
14	Відмінкові закінчення прикметників. Правопис складних прикметників.	2
15	Правопис прислівників і прислівникових сполучень, службових слів	2
	Всього у I с.	32
II семестр		
16	Загальні умови відокремлення другорядних членів речення.	2
17	Групи вставних компонентів за значенням, вставлені конструкції, пунктуація при них.	1
18	Конспект. План. Тези.	3
19	Виділення та планування логічних частин наукового тексту. Поділ тексту на абзаци (на прикладі відгуку)	2
20	Добір літератури до реферату і первинне опрацювання її.	2
21	Підготовка плану і тексту реферату.	4
22	Оформлення реферату (титульної сторінки, бібліографічного опису, оформлення покликань)	2
	Всього у II с.	16
	РАЗОМ	48 (60)

9. Індивідуальні завдання

У якості індивідуального завдання виступає підготовка реферату та його презентація (публічний виступ).

10. Методи навчання

Провідним у засвоєнні навчальної дисципліни є комунікативний підхід до вивчення української мови. Здобування знань і вироблення мовленнєвих умінь здійснюється шляхом тренувань та вправлення. В умовах білінгвізму застосовується метод зіставлення і порівняння фактів української і російської мов (особливості фонемного складу української мови; відмінності у вживанні орфограм: знака м'якшення; апострофа в українській мові; явище подовження приголосних в українській мові; спрощення в групі приголосних; чергування фонем у власне українській лексиці; особливості у вираженні граматичних значень іменних частин мови і дієслів; специфіка придієслівного керування, вживання прийменникових конструкцій тощо). Впроваджується метод тематичних діалогів, з інтерактивних методів навчання – ПРЕС, «мікрофон» та ін.

Заняття проводяться з урахуванням інформативної цінності мовленнєвого матеріалу, його виховної спрямованості.

11. Методи контролю

11.1. Завдання до модульної контрольної роботи 1, I семестр (зразок).

Завдання 1. Написати доручення на одержання книг з бібліотеки для підготовки до екзамену.

Завдання 2.

Знайти порушення синтаксичних норм. Записати відредаговані речення.

1. Законопроект прийнято Верховною Радою. 2. Територіальна освітня система забезпечує здійснення процесів здобуття освіти дітьми та дорослими. 3. Метою діяльності освітнього округу є забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітей і молоді, які проживають на його території. 4. Шаленіюче зростання обсягу знань робить проблематичною модель освіти як модель «розвитку навздогін». 5. Однозначно наука має запобігти практиці безсистемної комп'ютеризації вузу. 6. На жаль, керівництво вузів з цією програмою майже не знайомі. 7. Успіх приносить ініціатива. 8. Такі люди і молодь були достойними своєї епохи.

Завдання 3.

Переписати, вставляючи потрібні розділові знаки. Пояснити вживання (при потребі – невживання) пунктограм.

Мова професійного спілкування ілюструє інтеграцію наукового офіційно-ділового і розмовного стилів. Студент оволодіваючи фахом має усвідомити що і розмовне професійне мовлення повинно бути літературним тобто відповідати ustalеним мовним нормам (з лекції).

11.2. Орієнтовна програма і завдання до екзамену з української мови за професійним спрямуванням

I. Студент повинен уміти створити кожен із вивчених документів, що мають професійне спрямування. Готуючи текст документа, враховувати особливості структурно-функціонального стилю, нормативність мовних засобів, вимоги до тексту, його структурної організації; виявити вміння виділяти абзаци, здійснювати рубрикацію тексту. Правильно оформляти документ (дотримуватися полів, правил нумерації сторінок (при потребі), послідовності розміщення реквізитів, вимог щодо їх оформлення).

Перелік документів: заява, автобіографія, характеристика (вихованця дитсадка, учня школи, студента, працівника), резюме, службові листи (різні види: про добровільну пожертву, лист-рекомендація, лист-нагадування, попередження та ін.), адреса одержувача і відправника, телеграма, оголошення, запрошення, повідомлення про захід, план, звіт, список, протокол, витяг з протоколу, записки (пояснювальна, доповідна), доручення, розписка.

Тези за статтею з фахового журналу та відгук на статтю підготувати під час самостійного опрацювання особливостей оформлення результатів наукової діяльності і представити на екзамені в готовому вигляді.

II. Знати основні принципи українського правопису, повторити орфографічні правила, передбачені навчальною програмою, які опрацьовували у міжсесійний період, а також відхилення від загальних правил (де такі є); уміти вибрати потрібну орфограму і пояснити її, групувати лексику з орфограмами відповідно до правил, наводити аналогічні приклади з мови професійного спілкування:

- вживання і невживання знака м'якшення;
- вживання і невживання апострофа;
- подвоєння на позначення фонетичного подовження та його відсутність;
- подвоєння в результаті збігу однакових приголосних на межі морфем;
- спрощення в групах приголосних, а також випадки, коли спрощення не відбувається або коли його результати на письмі не позначаються;
- правопис найуживаніших префіксів і суфіксів; суфіксальне творення чоловічих і жіночих імен по батькові;
- зміни приголосних при словотворенні (зокрема, суфіксами *-ськ(ий)*, *-ств(о)*);
- правопис слів іншомовного походження (знак м'якшення, апостроф, подвоєння, букви **и, і, ї**);
- правопис власних назв;
- правопис складних іменників, прикметників (разом, через дефіс); правопис прислівників і прислівникових сполучень (разом, через дефіс, окремо); подвійне написання слів (типу *по нашому (звичаю)* – *по-нашому*, *не зважаючи* (дієприслівник) – *незважаючи на* (прийменник), *в край* – *вкрай*);
- правопис службових частин мови (прийменників, сполучників, часток, зокрема часток **не, ні** з різними частинами мови);
- чергування **у – в, і – й**, варіантів префіксів, прийменників, часток, що забезпечує милозвучність мовлення;
- орфографічні та технічні правила переносу, графічні скорочення.

III. Засвоїти основні закономірності відмінювання слів та формотворення, правопис відмінкових закінчень, стилістичні норми вживання словоформ, зокрема:

- розрізнення закінчень **–а** (**–я**) та **–у** (**–ю**) в іменниках чоловічого роду II відміни у родовому відмінку однини, випадки вживання цих закінчень як паралельних;
- правила оформлення звертання в українській мові;
- закінчення кличного відмінка іменників I, II, III відмін;
- утворення ступенів порівняння якісних прикметників (прості і складені форми);
- типи підмінювання числівників; запис цифрової інформації;
- особливості вживання та правопису особових займенників у мові професійного спілкування; правопис заперечних, неозначених займенників.

IV. Засвоїти різні групи лексики за семантичними відношеннями між словами (синоніми, антоніми, пароніми), добирати найдоречніший синонім у контексті, уникати помилкового вживання одного слова-пароніма замість іншого. Опанувати основні способи творення термінів (загальнонаукових і спеціальних) у сучасній українській літературній мові. Моделі творення термінів-словосполучень.

V. Дотримуватися у мовленні (усному і писемному) норм синтаксичного зв'язку слів, з-поміж яких особливо треба виділити:

- поєднання іменників-назв посад, звань, професій, які позначають осіб жіночої статі, з прикметниками та дієсловами минулого часу;
- поєднання прикметників та дієслів минулого часу з іншомовними невідмінюваними іменниками та аббревіатурами (визначення роду цих іменників);
- синтаксичний зв'язок числівників з іменниками;
- уникнення типових випадків порушення норм керування (*дякувати кому* (а не кого), *інформувати кого* (а не кому), *згідно з чим* (а не згідно чого) і под.);
- особливості перекладу дієприкметників (причастий) активного стану російської мови на українську (напр.: *Следователь, составивший протокол* – *Слідчий, який склав протокол*);

– особливості перекладу продуктивного в російській мові прийменника *по* українською мовою;

– побудова речень з дієприслівниковими зворотами.

VI. Засвоїти правила вживання розділових знаків (правильно ставити пунктограми, пояснювати їх):

– тире між підметом і присудком та на місці пропущеного члена речення;

– пунктуація при однорідних членах речення;

– розділові знаки при узагальнювальних словах;

– правила відокремлення і невідокремлення означень, прикладок, обставин, додатків;

– розділові знаки при звертаннях, вставних і вставлених компонентах (групи вставних компонентів за значенням);

– розділові знаки у складному реченні (складносурядному, складнопідрядному, безсполучниковому, у багатокомпонентних складних реченнях);

– розділові знаки при прямій мові та цитуванні.

VII. Помічати випадки порушення мовних норм різного типу у письмовому тексті (орфографічних, лексичних, словотвірних, морфологічних, синтаксичних, пунктуаційних, стилістичних) і редагувати текст, забезпечуючи його зразковість.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Приклад для заліку (I семестр)

Поточне тестування та самостійна робота				Сума
Розділи «Вступ – Словотвір»		«Морфологія»		
Поточне оцінювання знань та самостійна робота	Модульна робота	Поточне оцінювання знань та самостійна робота	Модульна робота	100
20	30	20	30	

II семестр

Поточне тестування та самостійна робота			Сума
«Синтаксис»		«Культура усного професійного спілкування»	
Поточне оцінювання знань та самостійна робота	Модульна робота	Модульна робота (підготовка реферату і його презентація)	100
40	30	30	

Примітка: Підсумковий бал за поточне оцінювання знань на практичних заняттях та за оцінювання самостійної роботи визначається як середньоарифметичне набраних оцінок за традиційною чотирибальною національною шкалою із коефіцієнтом 4 (невиконання завдань певного виду або виконання його з оцінкою «незадовільно» зараховується як «0») для загального балу 20, та з коефіцієнтом 8 (для загального балу 40).

Екзаменаційна оцінка

виводиться як середньоарифметичне результатів поточного контролю за 100-бальною шкалою протягом семестру та підсумкової оцінки на екзамені за 100-бальною шкалою.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80-89	B	добре	
70-79	C		
65-69	D	задовільно	
60-64	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Рекомендована література

Базова:

1. Бевзенко С.П. та ін. Сучасна українська мова. Синтаксис: Навч. посіб. / С.П. Бевзенко, Л.П. Литвин, Г.В. Семеренко. – К.: Вища школа, 2005.
2. Волох О.Т. Сучасна українська літературна мова. – К.: Вища школа, 1986.
3. Волох О.Т. Сучасна українська літературна мова. Вступ. Фонетика. Орфоепія. Графіка і орфографія. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія. Словотвір. – К.: Вища школа, 1986.
4. Волох О.Т., Чемерисов М.Т., Чернов Є.І. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Синтаксис. – К.: Вища школа, 1989.
5. Доленко М.Т., Дацюк І.І., Кващук А.Г. Сучасна українська мова. – К.: Вища школа, 1987.
6. Шкурятяна Н.Г., Шевчук С.В. Сучасна українська літературна мова. – К.: Вища школа, 2007.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови. – К.; Ірпінь: Перун, 2001.
8. Гринчишин Д.Г., Сербенська О.А. Словник паронімів української мови. – К.: Рад. школа, 1986.
9. Етимологічний словник української мови: Т.1 – Т.6. – К.: Наукова думка, 1982 – 2012.
10. Коломієць М.П., Регушевський Є.С. Короткий словник перифраз / За ред. М.М.Пилинського. – К.: Рад.школа, 1985.
11. Морфемний словник: Укладач Л.М. Полюга. – К.: Рад.школа, 1983.
12. Олійник І.С., Сидоренко М.М. Українсько-російський і російсько-український фразеологічний словник. – К.: Рад.школа, 1978.
13. Орфоепічний словник. Укладач М.І. Погрібний. – К.: Рад.школа, 1984.
14. Погрібний М.І. Словник наголосів / За ред. І.О. Варченка. – К.: Рад.школа, 1964.
15. Полюга Л.М. Словник антонімів / За ред. Л.С. Паламарчука. – К.: Рад.школа, 1987.
16. Російсько-український словник наукової термінології. Суспільні науки. – К.: Наукова думка, 1994.
17. Русско-украинский словарь в 3-х томах. – К.: УРЕ, 1987.
18. Сікорська З.С. Українсько-російський словотворчий словник. – К.: Рад. школа, 1995.
19. Словник іншомовних слів / За ред. О.С. Мельничука. – К.: УРЕ АН УРСР, 1974.
20. Словник синонімів української мови: У 2-х т. / А.А. Бурячок, Г.М. Гнатюк, С.І. Головашук та ін. – Т.1, Т.2 – К.: Наук. думка, 1999-2000.
21. Словник труднощів української мови / За ред. С.Я. Єрмоленко. – К.: Вища школа, 1989.
22. Словник української мови: В 11-и т. – К.: Наукова думка, 1971-1980.
23. Словник української мови: У 20-и т. Том перший А – Б. – К.: Наукова думка, 2010.
24. Словник української мови: У 20-и т. Том другий В – висріблитися. – К.: Наукова думка, 2012.
25. Сучасний словник іншомовних слів / Уклали: О.І. Скопненко, Т.В. Цимбалюк. – К.: Довіра, 2006.
26. Українська літературна вимова і наголос. – К.: Наукова думка, 1973.
27. Український орфографічний словник: Орфогр. словн. укр. мови / Уклад.: М.М. Пещак та ін. – 3-є вид., переробл. і доповн. – К.: Довіра, 2002.
28. Фразеологічний словник української мови. Кн. 1. Кн. 2. – К.: Наукова думка, 1993.
29. Яценко І.Т. Морфемний аналіз: Словник-довідник / За ред. Н.Ф. Клименко. – К.: Вища школа, 1980.

Допоміжна:

1. Бобир О.В. Етикет учителя. – К.: Видавничий дім «Слово», 2009. – 216с.
2. Дудик П.С. Словосполучення в українській літературній мові. – К., 1998.
3. Кващук А.Г. Синтаксис складного речення. – К.: Рад.школа, 1986.
4. Малахів В.А. Етикет спілкування: Навч.посіб. – К.: «Либідь», 2006. – 389с.
5. Москаленко Н.А., Фащенко М.М., Смагленко Ф.П. Українська сучасна літературна мова. Лексичний, фонетичний і граматичний аналіз. – К. – Одеса: Вища школа, 1980.
6. Плющ М.Я. Граматика української мови. Морфеміка. Словотвір. Морфологія. Підручник. 2-е вид., доповн. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010.
7. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування: Навч.посіб. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2006. – 291с.
8. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. – Полтава: Довкілля-К, 2006.
9. Словотвір сучасної української мови. – К.: Наукова думка, 1979.
10. Сучасна українська літературна мова / За ред М.Я. Плющ. – К.: Вища школа, 1994.
11. Сучасна українська літературна мова: Підручник / За ред. А.П. Грищенка. – Вища школа, 1997.
12. Сучасна українська мова: Підручник / За ред. О.Д. Пономарева. – К.: Либідь, 1997.
13. Українська мова. Ч.1 / За ред. П.С. Дудика. – К.: Вища школа, 1993.
14. Українська мова. Ч.2 / В.О. Горпинич, В.Д. Горяний, І.Я. Журба, І.Й. Тараненко; за ред. В.О. Горпинича. – К. Вища школа, 1988.
15. Українська мова. Енциклопедія. – К.: Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 2000.
16. Чабайовська М.І. Мовний розбір у вищій та початковій школі. – Тернопіль: Мальва-ОСО, 2008.
17. Шульжук К.Ф. Складне речення в українській мові. Посібник. – К.: Рад. школа, 1989.

15. Інформаційні ресурси

Електронна бібліотека НПУ імені М.П. Драгоманова.

Інформаційно-комп'ютерна складова лексикографії:

- Інтегрована лексикографічна система «Словники України» *On-line*.
- Універсальний тлумачний словник української мови в мережі «Словник.net»